

Αναδιφώντας το χθες (299)

Ο Ειρηναίος Γαλανάκης ως ιστορική και κοινωνική προσωπικότητα, δέκα χρόνια μετά την εκδημία του (5)

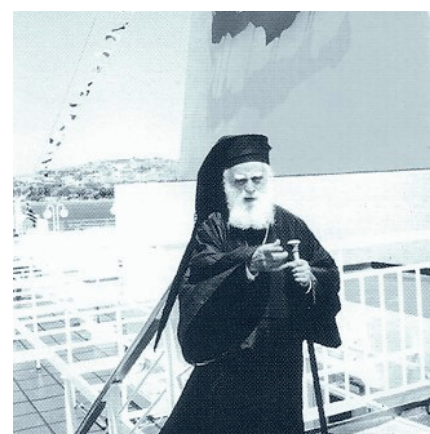

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

Συνεχίζουμε και σήμερα τη σειρά άρθρων για τον μακαριστό Ειρηναίο Γαλανάκη.

«Γράφει κάπου ο μακαριστός μητροπολίτης: Έτσι λοιπόν έγινε πρώτο το οικοτροφείο στο Καστέλλι, μετά στην Κάνδανο, μετά στη Παλιόχωρα, στο Κολυμπάρι, καθώς επίσης και μια μικρή εστία φοιτητών στην Αθήνα για να βοηθήσει οικονομικά και τα παιδιά που πήγαιναν στο πανεπιστήμιο... Υπήρχαν όμως και οι νέοι που δεν σπούδαζαν, γι' αυτό κι εκτός από τα οικοτροφεία, τα οποία πρέπει να πω έφτασε εποχή που φιλοξενούσαν 800 παιδιά, με ενδιαφέρον κι οι υπόλοιποι νέοι να καταφέρουν να αποκτήσουν ένα επαγγελμα. Και για να καταλάβετε το μέγεθος του προβλήματος που υπήρχε τότε, θα σας πω μόνο πως ζήτησα κάποτε ένα ηλεκτρολόγο για να διορθώσει μια βλάβη ρεύματος και η απάντηση ήταν «δεν έχουμε ηλεκτρολόγο στο Καστέλι» κι όντως, ανάλογη σχολή υπήρχε τότε μόνο ο Δαίδαλος στα Χανιά.

Αποφασίζουμε λοιπόν για την Τεχνική Σχολή Μηχανολόγων - Ηλεκτρολόγων Κισιάμου, που αργότερα εξελίχτηκε σε Τεχνικό Λύκειο, μα και για Τυπογραφείο και Σχολή Τυπογραφίας στο Καστέλλι, για σχολείο κωφαλάλων καθώς και για αγορά αγροκτήματος, όπου θα εξασκούσαν οι νέοι πάνω σε θέματα γεωργίας. Δεν ξεχνάμε επίσης να δημιουργήσουμε βιβλιοθήκες καθώς και Σχολή Μουσικής για να εξασκούν και το πνεύμα τους, όπως ακόμα και γηροκομεία για να φιλοξενοούνται οι άποροι γέροι και βέβαια δε ξεχνάμε τα κορίτσια και δημιουργούμε γι' αυτά Οικοκυρικές σχολές καθώς και διάφορους άλλους γυναικίους συλλόγους». Στα παραπάνω θα πρέπει να προσθέσουμε τις σχολές κεραμικής και ξυλουργικής που ίδρυσε και την προώθησε την ιδέα - μετά το ναυαγίο του πλοίου «Ηράκλειον» - να κομάνταρουν οι ίδιοι οι Κρητικοί τα πλοία που θα τους μετέφεραν στον Πειραιά, με την παράλληλη ανάληψη της προεδρίας της ΑΝΕΚ.

Κι ακόμη δεν ξεχνάμε την ίδρυση του Ανουσάκειου Γηροκομείου - Θεραπευτηρίου. Γράφει ένας από τους συνεργάτες του: «Είχε πάντα τον τρόπο της αγιοσύνης να πείθει, όπως έπεισε και τον Δωρητή Αννουσάκη να μη ντύσει με χρυσό τον Άγιο Σπυρίδωνα: «Έχει φόρεμα ο Άγιος, καλό και ασημένιο. Με τα χρήματα που θα δωρίσεις θα φτιάξω γηροκομείο, να ζεστάνω τους γέροντες μας». Να σημειώσουμε ότι το Ανουσάκειο Ίδρυμα ήταν αυτό που καλλιέργησε στην Ελλάδα την έννοια της κατ' οίκον βοήθειας, όταν με τα πρώτα ήδη ευρωπαϊκά προγράμματα αγόρασε δύο λεωφορεία και τα μετέτρεψε σε περιοδεύοντα στις δύο επαρχίες της Μητρόπολης ιατρεία, νοσοκομεία, εστιατόρια και πλυντήρια ιματισμού. Προκύπτει το ερώτημα πως μπόρεσε να πραγματοποιηθεί το τόσο μεγάλο κοινωνικό έργο, το οποίο ακροθιγώς περιγράψαμε. Η απάντηση είναι μία: με τη βοήθεια αφοσιωμένων συνεργατών, του λαού των επαρχιών Κισιάμου και Σελίνου αλλά και με διεκκλησιαστική βοήθεια. Το ποίμνιό του δεν μπόρεσε να μείνει ασυγκίνητο στο παράδειγμά του, όταν τον έβλεπε ανασκουμπωμένο να εργάζεται στα έργα της μητρόπολης και στις καλλιέργειες των αγροτικών της κέντρων. Η στάση του αυτή ξύπνησε στους Κισιάμιτες και στους Σελινιώτες αναμνήσεις προσφοράς προσωπικής εργασίας.

πνήσει και να αυξήσει κατακόρυφα ο Ειρηναίος Γαλανάκης. Τον οβολό τους στα έργα που εκείνος έκανε προσέφεραν και οι μετανάστες των δύο επαρχιών, μερικοί από τους οποίους είχαν την ευκαιρία να στηριχτούν στις δύσκολες στιγμές τους από αυτόν στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης.

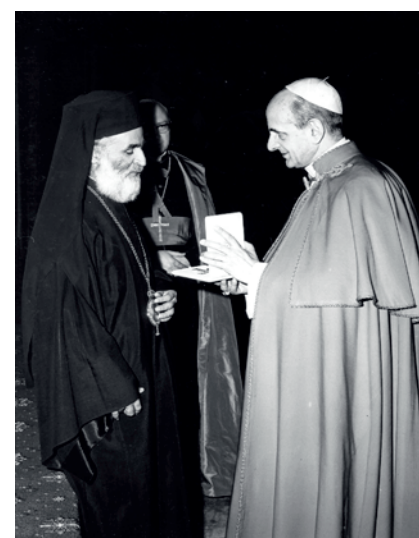

Στο πιο δύσκολο εγχείρημά του, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, είχε στυλοβάτες τον διδάκτορα Φιλοσοφίας και Θεολογίας Αλέξανδρο Παπαδέρο και τον Πρόεδρο του Συλλόγου Διευθυντών των Ευαγγελικών Ακαδημιών της τότε Δυτικής Γερμανίας Eberhard Muller. Κι εδώ περνάμε σε μια ακόμη ιδιότητα του ανδρός. Ο Ειρηναίος Γαλανάκης υπήρξε κατεξοχήν ανοιχτός άνθρωπος.

Επιλέγω ν' αναφέρω παρακάτω μερικές χαρακτηριστικές στιγμές, που δείχνουν πόσο ανοιχτόμυαλος ήταν, παρότι προερχόμενος από τον κατεχόμενη συντηρητικό χώρο, τον αγροτικό και μάλιστα από ένα φτωχό χωριουδάκι. Φοιτητής της Θεολογίας στον Μεσοπόλεμο, τα καλοκαίρια όταν βρισκόταν στο χωριό του του άρεσε να διαβάζει στο κτήμα της οικογένειάς του, κοντά στην Αγία Σοφία. Διάβαζε βιβλία όχι μόνο θεολογικά αλλά και φιλοσοφικά και μάθαινε γερμανικά. Τα γερμανικά αυτά βοήθησαν με τον τρόπο τους δύο φορές στη σωτηρία του, τον Μάιο του 1941 και τον Σεπτέμβριο του 1943.

Το σχολικό έτος 1945-1946 υπηρέτησε στο Γυμνάσιο Καστελλίου Κισιάμου και μετά την χειροτονία του αποστάστηκε στο Γυμνάσιο της Πύμπιας. Είπαν τότε οι εκεί φτωχοί χωρικοί: «Ένας παπός με κομμένα μαλλιά και γένια». Θυμηθείτε και το αντίστοιχο δικό μας για τον μακαριστό Τίτο Συλλιγαρόδακη. Γράφει η μαθήτριά του Ευτυχία Δεσποτάκη: «Βρέθηκα καλεσμένη στη βάφτιση μιας μικρής, που το μυστήριο τελέσθηκε από το Δεσπότη Ειρηναίο. Στο τέλος την πήρε τη σήκωσε ψηλά ύστερα την έβαλε στο ιερό. Κάποιοι φιθύρισαν ότι είναι κορίτσι. Και απάντησε. «Γι' αυτό ακριβώς την έβαλα κι εγώ στο ιερό, γιατί έχει μεγάλο και σπουδαίο ρόλο μπροστά της». Εκείνος πανηγυρική ομιλία του για την εορτή των Τριών Ιεραρχών στους ιεροσπουδαστές της Αγίας Τριάδας με το ποίημα του Γκαίτε «Πάνω ημερούν τ' αστέρια». Τους μιλούσε όχι μόνο για τους πατέρες της εκκλησίας αλλά και τον Κίπλιγκ, τον Σίλλερ, τον Τόμνιπ και τον Καζαντζάκη. Το 1956 πήγε στη Γερμανία ως εφημέριος και συνέχισε τις σπουδές του στην Ακαδημία του Ταυνους κοντά στην Φρανκφούρτη. Στη φωτογραφία, από το οικογενειακό μου αρχείο, του έτους 1946, φαίνονται από αριστερά οι καθηγητές του Γυμνασίου Καστελλίου Μιχαήλ Γαλανάκης, αδιάγνωστος, Ανδρέας Ακτουδιανάκης και Κώστας Στρατιάδακς.

στο Πόρτσχαμ της Αυστρίας. Το 1969 και το 1970 συμμετείχε στις εργασίες της Επιτροπής Προσφώνων και Διεκκλησιαστικής Βοήθειας του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών στη Γενεύη. Το 1975 διετέλεσε επικεφαλής αντιπροσωπείας Ορθοδόξων στον διάλογο με Καθολικούς στο Σαμπεζί.

Το 1961 και το 1968 συμμετείχε στη Γενική Συνέλευση του Παγκοσμίου Συνεδρίου Εκκλησιών στο Νέο Δελχί και στην Ουψάλα αντίστοιχα. Το 1965 συναντήθηκε στη Ρώμη με τον Πάπα Παύλο τον 6^ο και διαπραγματεύτηκε την επανακομιδή της κάρτας του Αγίου Τίτου στην Κρήτη. Το 1961 διοργάνωσε την πρώτη Οικουμενική Κατασκήνωση στο Καστέλι, όπου νέοι από διάφορες χώρες συμμετείχαν στην ανέγερση του ναού του Αγίου Οικουμενίου. Το 1966 επισκέφθηκε το Πατριαρχείο Μόσχας και το επόμενο έτος συμμετείχε στη Συνέλευση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών

πραγματοποίησης διεθνών συνεδρίων, καλλιέργειας ενός συνεχούς και συνεπούς «Διαλόγου Καταλλαγής» μεταξύ εκκλησίας και κοινωνίας, αλλά και βελτίωσης της ποιότητας ζωής στην Κρήτη και καλλιέργειας της ευθύνης για το φυσικό περιβάλλον. Το πόσο πρωτοποριακή ήταν στην εποχή της η Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης φαίνεται και από την απαγόρευση συμμετοχής των εκπαιδευτικών της Κρήτης στα συνέδρια της από τον τότε γενικό επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης Γρηγόριο Ευθυμίου με εγκύκλιό του το έτος 1969.

Και το αποκορύφωμα: το 1968 ίδρυσε την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, έργο πρωτοποριακό ακόμη και με τα σημερινά δεδομένα, κέντρο διαλόγου, έρευνας των τοπικών προβλημάτων, ενίσχυσης της Εξωτερικής Ιεραποστολής, ενίσχυσης του διαλόγου μεταξύ των Εκκλησιών,

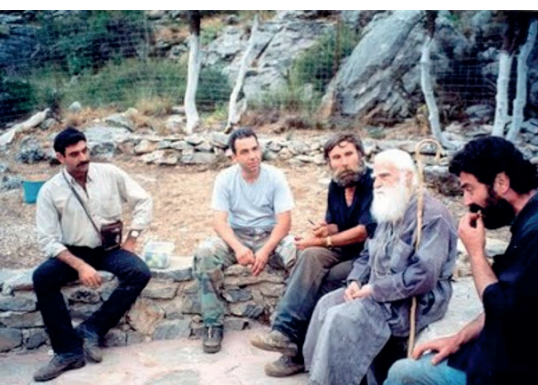
Αναφέρει γι' αυτήν ο μακαριστός: «Τα Χριστούγεννα και τις άλλες μεγάλες χριστιανικές γιορτές, όταν καθίζαμε στο σπιτικό μας τραπέζι, η Μητέρα μου θυμιώντας τα φαγητά έκανε μια σπουδή στους πεθαμένους παππούδες και τα πεθαμένα αδελφια μου κι ύστερα γέμιζε ένα μεγάλο πιάτο και τοστέλινε ελεημοσύνη σε κάποιο φτωχό σπίτι του χωριού. Μόνο ύστερα απ' αυτό τρώγαμε και μες το φαγητό μας». Κι αλλού: «Κάποτε στο χωριό μας ήταν να παντρευτεί μια ορφανή κοπέλα μα δεν είχε προικιά. Και τότε η Παπαδιά πήρε κι άλλες γυναικές και με πανιέρα στο χέρι γύρισαν στο χωριό και μαζέψανε από τις άλλες κοπέλες πατανιές, σεντόνια, πιάτα κι ετοιμάσαν το γάμο της ορφανής με την ελεημοσύνη».

Ανέφερα παραπάνω το περιστατικό της εισόδου της νεοφώτιστης στο ιερό και της επίκλησης της ιδιαίτερης αποστολής που έχει το γυναικείο φύλο. Ο Ειρηναίος Γαλανάκης ήταν ο κατεξοχήν επίσκοπος των γυναικών κι αυτό είναι ευεξήγητο. Όπως έλεγε ο πατέρας μου, η μητέρα του είχε ορφανέψει νωρίς.

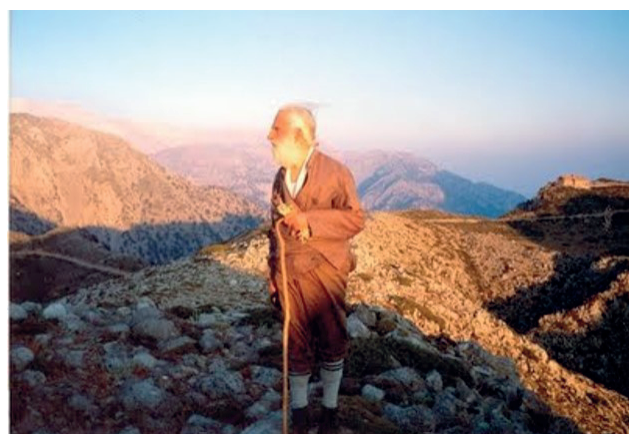
Δεν είναι λοιπόν συμπτωματικό που ο Ειρηναίος φρόντιζε με ιδιαίτερη προσοχή τις νεοφώτιστες του, ιδρύοντας μια εξαιρετική Οικοκυρική Σχολή. Ίδρυσε επίσης ένα δίκτυο γυναικείων συλλόγων στις ενορίες του, το οποίο κατέληγε κάθε καλοκαίρι με την ετήσια γενική συνέλευση, υπό την επωνυμία «Βουλή της Γυναίκας». Αναμενόμενο είναι ότι έγραψε και ειδικά βιβλία γι' αυτές ή προς αυτές, την «Αίγυπτος γυναικεία» και «Προς τον χριστιανικό γάμο». Προσωπικά πιστεύω ότι, αν ο Ειρηναίος Γαλανάκης κατάφερε τόσα πολλά και καλά, το χρωστά σε μεγάλο μέρος στην αγάπη των γυναικών όλων των ηλικιών, από τα κοριτσάκια μέχρι τις υπέργηρες κυρίες, στο πρόσωπό του και στην εμπιστοσύνη με την οποία τον περιέβαλαν. Η συστράτευση τους, η οποία νομίζω γίνεται αντιληπτή και από τις παρατιθέμενες φωτογραφίες, είχε πάρει χαρακτήρα κοινωνικού κινήματος, το οποίο, θα πρέπει να συμπληρώσουμε εδώ, έχει αφήσει τα ίχνη του μέχρι σήμερα στην κοινωνία της δυτικής Κρήτης. Να συμπληρώσω εδώ ότι δεν επρόκειτο για μια κοινωνία «ανώνυμη», μια κοινωνία εύρυθμη. Μετά τον Β' Πόλεμο, στον Εμφύλιο που ακολούθησε έγινε ονομαστή για τις αγριότητες που διεξήχθησαν εκεί και δεν ήταν μόνο οι Καμψηλάδες που έγιναν ιδιαίτερα γνωστοί. Ήταν και οι βεντέτες που ακολούθησαν, από τις οποίες ονομαστή έμεινε εκείνη των Πεντάρδων με τους Σαρτζέτηδες.

Ο Ειρηναίος πίστευε ότι το αδούλωτο πνεύμα της Κρήτης είχε διασωθεί στα βουνά της. Έγραψε στο βιβλίο του «Ο Χριστός σημάδεψε την Κρήτη» το 1969: «... Το ξέρω πως η Κρήτη είναι ένα νησί και σίγουρα δεν είναι ο ομφάλιος λώρος της γης. Ο κόσμος είναι πολύ πιο μεγάλος από τη Κρήτη και ο Θεός δεν νοιάζεται μόνο για τους Κρητικούς. Ομως σιγά σιγά με τους καιρούς η Κρήτη αποκτά νησί ένινη σημαία, σύμβολο. Μια σημαία που έχει πάνω της τον Σταυρό και την ανθρωπιά. Και η σημαία αυτή δεν απλώνεται μόνο στη Κρήτη παρά σε όλη την ανθρωπότητα. Γιατί η κληρονομιά των παππούδων μας δεν ήταν μόνο τα σώχρα και τα νοικοκυριά. Ήταν επίσης οι ευχές και τα εθίματα, η τιμή και ο λόγος, η πίστη και το φιλότιμο, η φρονιμάδα και η ντροπή, η ντομπροσύνη και η παλικαριά, η φιλοξενία και το σπλάχνος, όλα ετούτα τα ιερά και μεγάλα που ο Κρητικός τα λέει με μια ξεχωριστή και βαρυσήμαντη λέξη: Αθρωπιά!...»

νη Πλυμάκη: «Κάποτε θα σκάβουν στα Μιτάτα για να ανακαλύψουν τον πολιτισμό της Κρήτης».

Δεν αγάπησε ιδιαίτερα, όμως, ο Ειρηναίος μόνο τους ενδεείς, τους μετανάστες και τις γυναίκες αλλά και τους βοσκούς, τις Μαδάρες και την ίδια την Κρήτη. Από φοιτητής ανέβαινε στο μιτάτο των Λιόδηδων στις Γούρνες των Λευκών Ορέων σε υψόμετρο 1.050 μέτρων και έμενε αρκετές μέρες, τρώγοντας γιαούρτι με το ξύλινο κουτάλι από την μεγάλη κοινή «χρειλιά». Αργότερα, ως υποδιευθυντής του Ιεροδιδασκαλείου, καλούνταν συχνά στη Γέργερη, ανέβαινε στην κορυφή του Ψηλορείτη και έμενε στα μιτάτα του. Γι' αυτό και κατέληξε στο παρατιθέμενο απόσπασμα, το οποίο έχω πάρει από τον ύμνο του απελθόντος κτηνοτροφικού πολιτισμού, το πολύτιμο «Κούμοι και μιτάτα στα Λευκά Όρη και στον Ψηλορείτη» του Αντώνη Πλυμάκη: «Κάποτε θα σκάβουν στα Μιτάτα για να ανακαλύψουν τον πολιτισμό της Κρήτης».

Ο Χάρης Στρατιάδακς είναι Δρ. Παιδαγωγικής - ιστορικός ερευνητής - συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 2831055031